

PROGRAM

KOREKCYJNO – EDUKACYJNY DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE NA LATA 2018-2020

„ZACZNIJ WSZYSTKO OD NOWA...”

REALIZATOR:

**POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE
W LUBACZOWIE**

**OPRACOWAŁ ZESPÓŁ SPECJALISTYCZNEGO OŚRODKA WSPARCIA DLA OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE W KORYTNIKACH**

W SKŁADZIE:

**MAŁGORZATA MRÓZ, ALICJA SAJDAK,
PATRYCJUSZ NOWAKOWSKI, PIOTR HRYNISZYN**

Lubaczów 2018

WSTĘP

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 4 wskazuje na konieczność stosowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W art. 6 ust. 4 ustawy określono, że do zadań z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez powiat należy w szczególności opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Powiat Przemyski jest jednym z realizatorów zadania zleconego przez Wojewodę Podkarpackiego. Jednakże bezpośrednio podmiotem opracowującym i realizującym program korekcyjno – edukacyjny jest Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach. Jednostka opracowany program również realizuje w ościennych powiatach, takich jak: jarosławski, **lubaczowski**, przeworski, a nawet łańcucki.

Idea oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie wywodzi się z przekonania, że z uwagi na fakt, że zachowania przemocowe w rodzinie są elementem wyuczonym i przejmowanym z pokolenia na pokolenie, istnieje możliwość korekty takich zachowań, połączonej z edukacją, niezbędną do uświadomienia sprawcy, że zachowania takie mają w istocie charakter przemocy wobec osoby najbliższej. Teoretyczny model, jaki przyjęto przy modyfikacji i uzupełnieniu dotychczasowego programu, bazuje przede wszystkim na wieloczynnikowym ujęciu i rozumieniu samego zjawiska przemocy, jak również dotychczasowych doświadczeń kadry wiodącej, jednocześnie realizującej program od 2008 r. Faktem pozostaje, że wieloczynnikowe ujęcie oznacza potrzebę i konieczność prowadzenia innych niż tylko korekcyjne, edukacyjne, czy też terapeutyczne oddziaływania. W znacznej mierze winno się wprowadzać działania na niwie organizacji kursów zawodowych zwiększających możliwości podjęcia zatrudnienie osób stosujących przemoc, czy też równoległej terapii uzależnień od nowych, obecnie szeroko dostępnych środków psychoaktywnych.

Opracowany na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w załączniku nr 2 zawiera Wytyczne do tworzenia modelowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.

Wytyczne przyjmują m.in. podstawowe założenia do prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych, wskazując, że:

1. Przemoc domowa jest wyuczonym zachowaniem, które przynosi zyski i straty dla sprawcy.
2. Przemoc domowa jest tolerowana i wzmacniana przez postawy i poglądy wielu ludzi często zakorzeniona jest we wzorach postępowania przekazywanych z pokolenia na pokolenie.
3. Przemoc domowa jest szkodliwym i raniącym nadużywaniem siły i władzy oraz dążenia do kontrolowania współmałżonki/współmałżonka, partnerki/partnera, dziecka lub sytuacji rodzinnej.
4. Można nauczyć się nie stosowania przemocy, nigdy nie należy godzić się na przemoc i rezygnować z jej powstrzymania.
5. Stosowanie przemocy w żadnym przypadku nie może być usprawiedliwiane stwierdzeniem, że było skutkiem prowokacji ze strony ofiary.

6. Korzenie przemocy domowej tkwią w stereotypach kulturowych i obyczajowych dotyczących płci, rasy, orientacji seksualnej, które usprawiedliwiają dyskryminację jednostek i grup społecznych.
7. Stosowanie przemocy domowej jest wyborem, za który sprawca ponosi odpowiedzialność moralną i prawną.

W życiu człowieka rodzina jest podstawowym jeśli nie najważniejszym środowiskiem, kształtującym jego osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy dorosłymi oparte na miłości, szacunku i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami moralnymi i prawnymi oraz sprzeczne z oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc jest zjawiskiem, które wiąże wszystkich jej uczestników, niezależnie od tego czy stosują przemoc, czy jej doznają. Najwięcej szkód ponosi osoba doznająca przemocy ze względu na fakt, że jest słabsza i nie potrafi się obronić. Z czasem jednak i ta silniejsza, sprawująca „władzę”, która krzywdzi innych zaczyna mieć coraz więcej problemów. Przemoc bowiem jest sytuacją społeczną, w której nie ma zwycięzców, a jej uczestnicy ponoszą wyłącznie straty.

W całym procesie przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezwykle istotną sprawą, tuż obok edukacji całego naszego społeczeństwa o zagrożeniach i skutkach stosowania przemocy, niesienia bezpośredniej pomocy osobom doświadczającym przemocy i szeroko rozumianej profilaktyki jest właśnie regularne, systematyczne i ogólnodostępne prowadzenie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych względem osób stosujących przemoc. Gdyż osoby stosujące przemoc nie są dumne z tego, że stosują przemoc wobec bliskich (często nie będąc świadomym że prezentując dane zachowanie w relacji z partnerką, dzieckiem, rodzicem jest przemocą!) i tym samym również oczekują pomocy w zmianie ich sytuacji. Biorąc powyższe pod uwagę, we wszelkich działaniach należy uwzględniać warunki istotne dla kształtowania się motywacji do zmiany w duchu filozofii TSR (BSFT) – terapii motywującej i skoncentrowanej na rozwiązaniach. Obydwa kierunki pozwalają na poszukiwanie rozwiązań i koncentrację na samej zmianie (de facto celu naszych oddziaływań) dokonywanej na zasadzie małych kroków, z pominięciem istoty problemu i jej dogłębnej analizie.

OPIS ZAŁOŻEŃ PROGRAMOWYCH

I. ZAŁOŻENIA – STANDARDY FORMALNO – PRAWNE I ORGANIZACYJNE

Poniższe założenia są niejako rodzajem fundamentu dla całego zmodyfikowanego programu pn. „Zacznij wszystko od nowa...”. Odnoszą się do samego zjawiska przemocy w rodzinie, osoby ją stosującej oraz możliwości zmiany spostrzegania tegoż problemu przez osobę bezpośrednią zainteresowaną – tj. sprawcę przemocy. Jak wynika z naszych obserwacji – osoby te na ogół są w stanie kierować swoim życiem pozytywnymi wartościami i postępować w sposób właściwy, racjonalny, społecznie oczekiwany. Jest to grupa o charakterze heterogenicznym i nie ma co ukrywać – wymagająca indywidualnego podejścia w pracy korekcyjno – edukacyjnej. A sama praca nad motywacją jest istotnie głównym elementem w procesie dokonywania zmian. Tym samym najlepszą drogą do właściwej stymulacji podejmowanych działań u osób stosujących przemoc, jest pozytywne formułowanie celu, jako środka do korekty i zatrzymania szeroko rozumianego zjawiska przemocy w rodzinie. Cały program obejmujący zarówno spotkania indywidualne, jak i grupowe – jako cel główny, ukierunkowany jest na podniesienie świadomości wiedzy na temat stosowanej przemocy, wzbudzeniu motywacji do zmiany nastawienia do kwestii ujawnionego problemu stosowania przemocy oraz wyzwoleniu motywacji do dokonania zmian i budowy życia w oparciu o wartości akceptowane społecznie. Celem głównym niniejszego programu jest również wydobycie i utrwalenie umiejętności powstrzymywania się od niechcianych zachowań przemocowych, agresywnych, jak również zdobycie umiejętności redukcji napięcia, rozwiązywania konfliktów i sporów w środowisku rodzinnym w sposób konstruktywny i bezpieczny dla każdej ze stron.

1. Miejsce realizacji:

- 1) zajęcia będą realizowane poza miejscem udzielania pomocy ofiarom przemocy (osobom doświadczającym przemocy), tj.:
 - a) dozwolone miejsca realizacji:
 - zakłady karne, ośrodki i poradnie leczenia uzależnień,
 - powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej: poza godzinami pracy - udzielania pomocy interwencyjnej,
 - inne miejsca wynajęte lub udostępnione na ten cel, w których nie udziela się pomocy osobom doświadczającym przemocy,
 - b) niedozwolone miejsca realizacji:
 - specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
 - miejsca gdzie udzielana jest pomoc osobom doświadczającym przemocy (np. PPP) i nie ma możliwości wykluczenia możliwości spotkania się osoby stosującej z osobą doznającą przemocy,
- 2) miejsce realizacji będzie spełniać co najmniej niżej wymienione standardy:
 - a) pomieszczenie do pracy grupowej: sala na ok. 10-15 osób z możliwością ułożenia w krąg krzesła-fotele, tablica flipchart, możliwość projekcji filmu tematycznego,
 - b) pomieszczenie do pracy indywidualnej: pokój / miejsce do spotkań klienta i terapeuty bez obecności innych osób; 2 krzesła-fotele, stół).

2. Kwalifikacje prowadzących.

Zgodnie z § 9 Rozporządzenia MPiPS z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259) oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą być prowadzone przez osoby, które:

- 1) ukończyły studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji;
- 2) posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
- 3) mają udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W sprawie osób posiadających certyfikaty (terapeutów, psychoterapeutów, specjalistów terapii uzależnień i inne) przyjmuje się następującą interpretację Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej MPiPS dot. uznania kwalifikacji do prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych:

- 1) jeżeli we wskazanym certyfikacie znajduje się informacja, że szkolenie realizowane było w wymiarze 100 godzin w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym 50 godzin dotyczyło pracy w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie – to osoba taka spełnia warunek określony w pkt. 2 w/w rozporządzenia,
- 2) gdy w certyfikacie jest jedynie mowa o zrealizowaniu szkolenia w wymiarze 100 godzin w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a nie ma wyszczególnionych godzin pracy ze sprawcą przemocy - to osoba pretendująca do realizacji w/w programów jest zobowiązana do uzupełnienia swoich kwalifikacji o szkolenie w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie,
- 3) jeżeli certyfikat nie posiada szczegółowych informacji co do spełnienia warunków zawartych w rozporządzeniu i uprawniających do prowadzenia programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych – to osoba chcąca prowadzić takie oddziaływania powinna przedstawić dodatkowe zaświadczenie z uszczegółowieniem godzin i zrealizowanych zajęć.

Ponadto prowadzący program, poza formalnymi uregulowaniami dotyczącymi osób prowadzących oddziaływania PK-E winny posiadać szeroką i rzetelną wiedzę na temat przemocy, mechanizmów i jej uwarunkowań. Preferowane są osoby posiadające umiejętności i wiedzę z zakresu terapii TSR (BSFT), a najlepiej posiadające - udokumentowane ukończone specjalistyczne szkolenia z zakresu terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach.

3. Liczbowe i terytorialne określenie skali działań podejmowanych przy realizacji zadania.

Ilość osób objętych programem jest uzależniona od wysokości przekazanych środków przez Wojewodę Podkarpackiego oraz zgłoszonego zapotrzebowania przez instytucje współpracujące, lub też indywidualne zgłoszenia osób bezpośrednio zainteresowanych udziałem w programie. Szacunkowo ilość osób objętych działaniem w ramach PK-E mieści się w przedziale **70-150 osób** rocznie, w zależności od ilości zawiązanych grup i miejsc realizacji PK-E.

Dotychczas zadanie w ramach PK-E realizowane było w takich miejscach jak:

- Grupa Wolnościowa – PPP dla Powiatu Przemyskiego w Przemyślu
- Grupa Wolnościowa – MOZU w Przemyślu
- Grupa Wolnościowa – UG Radymno
- Grupa Wolnościowa – PCPR Jarosław
- Grupa Wolnościowa – PCPR Lubaczów
- Grupa Wolnościowa – PCPR Przeworsk
- Grupa Wolnościowa – PCPR Łańcut
- Grupa – ZK Przemyśl
- Grupa – ZK Medyka

4. Podstawy prawne realizacji zadania.

Realizacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie reguluje i wynika z ustawowych zadań:

- 1) zadania własne powiatu wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie: art. 6 ust. 3. pkt 1: opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z 2009 r. Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146),
- 2) zadanie z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat: art. 6 ust. 4 pkt. 2: opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z 2009 r. Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146).

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych winien być zatwierdzony uchwałą Rady Powiatu, jako oddzielny program i przekazany do realizacji specjalistycznej jednostce (m.in. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie).

Programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie opracowywane i realizowane są w oparciu o:

- 1) ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z 2009 r. Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146),
- 2) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki

wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno – edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259),

- 3) „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020”,
- 4) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE (2016/679) z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE.

Środki na realizację oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych przekazywane są ze środków budżetu Wojewody Podkarpackiego z przeznaczeniem na:

- 1) wynagrodzenie kadry prowadzącej – realizatorów programu,
- 2) materiały do prowadzenia zajęć i obsługi programu (materiały biurowe, tonery do drukarek i ksero, koszty druku materiałów informacyjnych – ulotki, foldery, kalendarze oraz flipcharty itp.),
- 3) szkolenie w postaci superwizji dla realizatorów programu,
- 4) obsługę programu (koordynator, główna księgowa, konsultant – specjalista np. psychiatra),
- 5) wynajęcie pomieszczeń do realizacji zajęć, koszty transportu materiałów i kadry merytorycznej).

Wojewoda Podkarpacki przekazuje jednostce samorządu terytorialnego, realizującej program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, lub zlecającej jego prowadzenie, środki na jego realizację w danym roku kalendarzowym – zgodnie ze zgłoszonym zapotrzebowaniem. Wysokość przyznanych powiatowi środków jest uzależniona od:

- 1) wysokości środków znajdujących się w budżecie Wojewody, przeznaczonych na realizację tego zadania w danym roku kalendarzowym,
- 2) liczby wniosków złożonych przez jednostki samorządu terytorialnego,
- 3) liczby odbiorców programu, określonych w złożonym wniosku,
- 4) jakości złożonych ofert,
- 5) wyników dotychczasowych kontroli jednostek realizujących program.

Kalkulując koszt realizacji zadania, bierzemy pod uwagę, że zgodnie z założeniami „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020” , koszt realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla jednej osoby stosującej przemoc wynosi nie więcej niż **846 zł.** rocznie.

II. ZAŁOŻENIA – STANDARDY MERYTORYCZNE

1. Nazwa zadania.

„Program Korekcyjno-Edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie – pn. Zaczynij wszystko od nowa...”, prowadzenie zajęć indywidualnych i grupowych – każdorazowo program obejmuje łącznie **65 godzin** zajęć w różnych formach.

2. Szczegółowy zakres rzeczowy zadania.

Rekrutacja uczestników zajęć, prowadzenie zajęć indywidualnych, prowadzenie zajęć grupowych, superwizja dla zespołu prowadzącego, wymiana informacji z podmiotami współpracującymi, lub zlecającymi realizację zadania.

3. Cele szczegółowe zadania oraz rodzaj działań przy realizacji zadania:

- 1) psychoedukacja sprawców przemocy w rodzinie (mężczyzn) w kierunku zmian zachowań typu przemocowego na rzecz postawy partnerstwa i poszanowania wobec domowników, ze szczególnym uwzględnieniem partnerek,
- 2) redukcja zachowań przemocowych,
- 3) zwiększenie kontroli nad zachowaniami agresywnymi,
- 4) kształtowanie odpowiedzialności za popełniane czyny przemocowe,
- 5) nauka nowych sposobów rozwiązywania problemów,
- 6) nauka prawidłowej komunikacji partnerskiej,
- 7) nauka umiejętności korzystania ze wsparcia społecznego,
- 8) trening umiejętności społecznych,
- 9) jak wychowywać dzieci bez przemocy.

4. Szczegółowy harmonogram zadania opis kolejnych działań planowanych przy realizacji zadania z uwzględnieniem terminów realizacji, form i metod:

- 1) **rekrutacja uczestników:** rekrutacja uczestników Programu dokonywana jest w oparciu o podstawę prawną - art. 72 par.1 pkt 6 kodeksu karnego lub art.76 par.1 pkt.8, art. 95 par.1 i 173 par.2 kodeksu karnego wykonawczego, na wniosek wychowawcy wśród osób osadzonych w zakładach karnych, lub zalecenie kuratora sądowego wśród osób skazanych pozostających w okresie próby w warunkach wolnościowych (warunkowe zawieszenie wykonania kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie) za czyn(-y) z art. 207 par. 1 kk (przemoc domowa) lub inne przestępstwo przeciwko rodzinie z rozpoznaniem stosowania przemocy wobec najbliższych. Rekrutacji również dokonuje się poprzez indywidualne zgłoszenia osób zainteresowanych, mających problem ze stosowaniem przemocy wobec najbliższych, jak również wśród osób zgłoszonych przez Zespoły Interdyscyplinarne, GKRPA, lub też inne podmioty zajmujące się pomocą rodzinie uwikłanej w stosowanie przemocy,
- 2) **zajęcia (sesje) indywidualne:** przewiduje się **2 - 3 sesji po 1 lub 2 godziny** każda – łączna liczba godzin pracy indywidualnej wynosi nie mniej niż **5 godzin**. Kandydaci zapoznawani są z celami Programu i warunkami uczestnictwa. Rozpoznaje się ich motywację i przedstawia się im kontrakt. Dokonuje się również wstępnych zmian w motywacji i spostrzeganiu samego problemu przemocy. Z chwilą zawarcia kontraktu, regulującego wzajemne relacje, kandydat staje się pełnoprawnym uczestnikiem Programu,
- 3) **zajęcia (sesje) grupowe:** przewiduje się **22 - 26 sesje**, każda po **2 – 3 godziny** – w zależności od tempa pracy grupy i możliwości czasowych poszczególnych osób, uczestników programu i sytuacji losowych. Łączna liczba godzin pracy grupowej wynosi nie mniej jak **60 godzin**,
- 4) **forma i metody pracy z osobami stosującymi przemoc:**

- program realizowany jest poprzez wykłady, warsztaty, ćwiczenia (prace domowe), treningi edukacyjne, dyskusje grupowe oraz konsultacje i rozmowy indywidualne. Grupę z założenia prowadzi dwóch terapeutów – pedagogów, lub psychologów (docelowo i modelowo w relacji kobieta – mężczyzna). Jednakże w sytuacji otrzymania środków w wysokości niższej niż złożone zapotrzebowanie, realizator zastrzega sobie możliwość prowadzenia zajęć przez tylko jednego, wykwalifikowanego i doświadczonego pracownika,

- praca z osobami stosującymi przemoc w rodzinie posiada formę spotkań – sesji grupowych i indywidualnych, które w pierwszej kolejności koncentrują się na motywacji klienta, zaś w trakcie kolejnych zajęć, dokonuje się przeformułowania jego problemu na cele, psychoedukację w zakresie mechanizmów przemocowych, prezentowanych postaw, uznania swojej odpowiedzialności, a także na nauce właściwej komunikacji oraz zachowań zastępczych,

- pierwszym elementem Programu jest przekazanie wiedzy na temat, czym jest przemoc, jakie są jej rodzaje, formy i dynamika; a także ujawnienie negatywnych norm i wzorców kulturowych wykorzystywanych do wspierania postaw dominacji, władzy i kontroli sprawcy nad ofiarą. Analizie podlega także rola stereotypów na temat tożsamości męskiej, ról „męskich” i „kobiecych”. Ujawniamy system wyjaśnień i usprawiedliwień, którymi posługuje się osoba stosująca przemoc, aby nie przyjmować odpowiedzialności za swoje czyny, lub ją umniejszyć. Przystawianie wiedzy odbywa się w sposób aktywizujący uczestników (m.in. poprzez prowadzenie otwartej dyskusji oraz odwoływanie się do indywidualnych doświadczeń). Kolejnym etapem pracy jest ukazanie cykliczności przemocy. Sprawca traktuje przemoc jako odosobnione akty agresji, nie zauważa ciągłości i zależności pomiędzy nimi. Zadaniem uczestników jest rozpoznanie, iż przemoc dokonuje się w cyklach, oraz analiza dynamiki własnych zachowań przemocowych. Na bazie tych doświadczeń w sposób zindywidualizowany, na podstawie historii własnych aktów przemocy uczymy sprawców rozpoznawać zagrożenie atakiem. W tym celu analizujemy sygnały płynące z ciała oraz sygnały sytuacyjne i czasowe, które poprzedzają nadchodzący atak, tak, aby uczestnicy samodzielnie mogli stworzyć rodzaj „instrukcji”: jak postępować, aby zminimalizować ryzyko wystąpienia aktu agresji (tzw. Plan Bezpieczeństwa – który podlega ciągłej ewaluacji w myśl nurtu terapeutycznego TSR). Następnym etapem pracy grupy jest zapoznanie uczestników z technikami i metodami, których zastosowanie pozwoli na uniknięcie przemocy (tzw. Stop Przerwa, Przerwa na Ochłonięcie). Sesje końcowe poświęcone są nauce nowych konstruktywnych zachowań będących alternatywą dla zachowań przemocowych. Służą temu wykłady oraz ćwiczenia poświęcone między innymi zachowaniom asertywnym, nowym sposobom rozwiązywania problemów, zasadom sprawiedliwej kłótni oraz nauce umiejętności prawidłowej komunikacji werbalnej i niewerbalnej. W tym również używania nieprzemocowych metod wychowawczych względem dzieci oraz właściwej komunikacji w relacji rodzic – dziecko. Podsumowującym tematem zajęć końcowych, jest przyjęcie przez sprawców pełnej odpowiedzialności za własne popełnione czyny,

5) **superwizja dla zespołu prowadzącego zajęcia (w ramach możliwości jednostki realizującej zadanie).**

5. Stosowane narzędzia i metody w pracy z osobami stosującymi przemoc.

Metody: rozmowa kierowana, burza mózgów, ćwiczenia grupowe i indywidualne, mini-wykłady, analiza przypadku, zadania domowe,

Narzędzia: kwestionariusze programu, ankiety, prezentacje multimedialne, projekcja filmów tematycznych (mi.n. „Płonące łóżce, „Pręgi”, „Plac Zbawiciela”), laptop, rzutnik, flipchart, papier, zakreślacze, flamastry, historia „Anny i Roberta”, Plan bezpieczeństwa,

6. Zakładane rezultaty realizacji zadania:

- 1) ilościowe i jakościowe zmniejszenie sprawstwa przemocy domowej,
- 2) zwiększenie zdolności uczestników programu do kontroli własnych emocji i zachowań,
- 3) zapobieżenie eskalacji i utrwalania zachowań przemocowych,
- 4) wzrost krytycyzmu wobec zachowań przemocowych,
- 5) zwiększenie empatii i szacunku wobec kobiet,
- 6) zwiększenie umiejętności wychowawczych względem małoletnich dzieci,
- 7) budowanie systemu rozwiązywania problemu przemocy domowej poprzez bezpośrednią pracę ze sprawcami przemocy domowej.

III. MONITORING I EWALUACJA SKUTKÓW PROGRAMÓW

Przebieg i efekty programu korekcyjno – edukacyjnego wobec osób stosujących przemoc w rodzinie objęte są monitoringiem i ewaluacją. Wyniki uzyskane w ten sposób, będą stanowić materiał nad doskonaleniem i upowszechnianiem oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, jako skuteczny element szeroko rozumianego przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W badaniach efektywności oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych zwracamy przede wszystkim uwagę na fakt zaprzestania lub też znacznego zredukowania zachowań przemocowych. W pozostałym zakresie będziemy badać w założeniu poniższe aspekty wymiaru skuteczności zastosowanych oddziaływań:

- 1) wzrost poczucia bezpieczeństwa partnera będącego ofiarą,
- 2) zmianę przekonań sprzyjających reagowaniu przemocą,
- 3) poprawę w różnych obszarach życia klienta, w tym wzrost jakości,
- 4) wzrost kompetencji interpersonalnych i rozwiązywania konfliktów.

Każdy uczestnik kończący program zobowiązany jest do wypełnienia ankiety ewaluacyjnej początkowej i podsumowującej. Również (na podstawie podpisanego przez uczestnika kontraktu) prowadzący program, upoważnieni są do prowadzenia monitoringu przez okres 36 miesięcy od dnia zakończenia danej edycji programu. Wszelkie uzyskane w ten sposób informacje stanowią jasny przekaz, czy cele programu zostały choćby w części zrealizowane. Natomiast analiza uzyskanych bieżących wyników monitoringu, następuje po w/w okresie w postaci sporządzenia wniosków, spostrzeżeń i końcowego raportu. Opracowane wyniki przechowywane będą w dokumentacji programu i udostępniane dla

organów kontrolujących oraz instytucji zainteresowanych z zachowaniem przepisów dotyczących ochrony danych osobowych.

IV. ZAKOŃCZENIE PROGRAMU

Każdorazowo program kończy się podsumowaniem i zwróceniem uwagi na korzyści z udziału w nim. Ponadto prowadzący otrzymują informacje zwrotne od grupy w zakresie istotnym dla formy prowadzenia powyższych oddziaływań – w tym „co działa?”, „czego jest za dużo, a czego za mało?”, „czego brakuje?”, „gdybyś mógł, to co byś zmienił?”. Uczestnicy wypełniają ankiety oraz kwestionariusz kontrolny dokonanych i zauważonych zmian w sposobie funkcjonowania w swoim środowisku.

V. DOKUMENTACJA PROGRAMU

Dokumentacja programu jest przechowywana w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie, jako jednostki realizującej program i uprawnionej do przetwarzania danych osobowych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, dalej: RODO). Na dokumentację programu składają się: metryczki osobowe, karty uczestników programu, kontrakt, ankiety ewaluacyjne, oceniające PK-E.

VI. ZAGROŻENIA PRZY REALIZACJI PROGRAMU

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc realizowany przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Korytnikach, to kontynuowany w czasie ciąg działań zmierzających do wyselekcjonowanej, specyficznej grupy odbiorców, wymagający zaangażowania środków rzeczowych, ludzkich i finansowych – mający swój początek w 2008 roku.

Realizacja założeń programowych wiąże się nierozzerwalnie z ryzykiem wystąpienia zjawisk, czy działań, które mogą mieć negatywne skutki dla przebiegu całego programu lub jego poszczególnych elementów. Najistotniejsze zagrożenia wiążą się z brakiem wystarczającej ilości środków finansowych przekazywanych przez Wojewodę Podkarpackiego. To wyłącznie od wysokości środków przekazanych zależy, czy program jest realizowany formie pierwotnej, czy też okrojonej. Tym bardziej jak wynika z interpretacji otrzymanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie od Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w Warszawie, programy korekcyjno – edukacyjne mogą być finansowane wyłącznie ze środków budżetu państwa.

Ponadto zagrożeniem dla programu może być brak dostatecznego zainteresowania adresatów uczestnictwem w jego działaniach. Kluczem do sukcesu w realizacji programu będzie niewątpliwie świadomość wystąpienia ryzyka i reagowanie przez realizatorów programu na powijające się problemy i zagrożenia. Ważnym ogniwem prowadzenia programu jest ścisła i umiejętna współpracaz instytucjami i organizacjami pełniącymi funkcję partnerów programu, doświadczenie realizatora a przede wszystkim kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie zespołu prowadzącego zajęcia. Nie bez znaczenia jest rzetelna ocena bieżąca realizacji programu a także skuteczny monitoring.

Opracowano: na podstawie materiałów Fundacji „Będziesz”, rekomendacji „Niebieskiej Linii” oraz doświadczeń i materiałów własnych SOW Korytniki.

Zespół realizujący program

Koordinacja programu:

Piotr Hryniszyn

Prowadzenie zajęć w ramach programu:

Małgorzata Mróz, Piotr Hryniszyn, Alicja Sajdak, Patrycjusz Nowakowski i osoby zaproszone do współpracy, posiadające wymagane przygotowanie merytoryczne oraz doświadczenie zawodowe określone w Rozporządzeniu MPiPS z dnia 22 lutego 2011 r. (Dz. U. nr 50, poz. 259).

Program jest zgodny z zakresem 60-120 godz. programowych, określonych w wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, zawartych w Załączniku nr 2 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przyjętego Uchwałą nr 162/2006 Rady Ministrów z dnia 25 września 2006 roku (RM 111-132-06).

TEMATY I SCENARIUSZE:

Sesje indywidualne – 5 godzin (w 2-3 sesjach):

1. Rozmowy indywidualne – motywacyjne. Zapoznanie z celem i przebiegiem programu. Wypełnianie formularza „Historia przemocy”, cz. I i II – **2 godz.**
2. Rozmowy indywidualne – ćwiczenia pomagające uniknąć przemocy „Przerwa na ochłonięcie”. Planowanie bezpieczeństwa krok I. Podpisanie kontraktu. – **2 godziny.**
3. Rozmowy indywidualne – podsumowanie, refleksje, podtrzymanie motywacji – **1 godz.**

Sesje grupowe – 60 godziny (w 22-26 sesjach):

4. Sprawy organizacyjne, zjawisko przemocy – **3 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – zjawisko przemocy
- kwestionariusz pt. „Różne zachowania”
- ankieta „pretest”

5. Zjawisko przemocy – cd. – **3 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – zjawisko przemocy
- analiza kwestionariuszy pt. „Różne zachowania” i „Historia przemocy”

6. Alkohol i jego związek z przemocą - **2 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – alkohol i jego związek z przemocą
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia
- film pt. „Płonące łóżko” – fragment

7. Alkohol i jego związek z przemocą cd. - **2 godziny.**

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie

Narzędzia:

- kwestionariusz kontrolowania dotyczący filmu
- film pt. „Płonące łóżko” – fragmenty
-

8. Szacunek – **3 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- zadanie domowe „Życiorys”

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – przemoc emocjonalna
- historia Anny i Roberta pt. „Dlaczego musisz dostawiać się do każdego faceta, którego widzisz?”
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący historii Anny i Roberta

9. Emocje i uczucia – **2 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- praca w grupach
- zadanie domowe – sprawdzenie i omówienie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – emocje i uczucia
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia.

10. Błędne przekonania n/t. zjawiska przemocy w rodzinie – **2 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie

Narzędzia:

- formularz pt. „Błędne przekonania n/t przemocy”

11. Szczerość i odpowiedzialność – **2 godziny.**

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- zadanie domowe
- analiza przypadku

Narzędzia:

- historia Anny i Roberta pt. „Obiecałaś mi, że o tym zapomnisz”
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący historii Anny i Roberta
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia.

12. Szczerość i odpowiedzialność cd. - **2 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- zadanie domowe – sprawdzenie i omówienie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna - minimalizowanie, zaprzeczanie i obwinianie
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia – analiza
- formularz odpowiedzialność
- formularz odpowiedzialność mężczyzny

13. Wychowanie dzieci bez przemocy – **4 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- emisja filmu

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – wychowanie bez przemocy
- filmu pt. ”Pręgi”

14. Wychowanie dzieci bez przemocy cd. – **3 godziny.**

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- kwestionariusz kontrolowania do filmu

- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia – analiza

15. Plan bezpieczeństwa – **3 godziny**.

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie

Narzędzia:

- formularz pt. „Plan bezpieczeństwa” krok II

16. Złość – mini wykład – **2 godziny**.

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia – analiza
- stop Przerwa
- przerwa na ochłonięcie

17. Metody redukowania napięcia cd. – **2 godziny**.

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie

Narzędzia:

- odgrywanie scenek
- plan bezpieczeństwa- ewaluacja

18. Emisja filmu pt. „Plac zbawiciela” - **3 godziny**.

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana – emocje związane z filmem
- emisja filmu

Narzędzia:

- filmu pt. „Plac zbawiciela”

19. Podsumowanie wiedzy n/t przemocy – **2 godziny**.

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- kwestionariusz kontrolowania do filmu
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia – analiza

20. Tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych – **3 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna –

21. Partnerstwo – **3 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – przemoc ekonomiczna, partnerstwo
- formularz - Twoje oczekiwania na temat partnerstwa
- kwestionariusz - co to są przywileje mężczyzny

22. Poszanowanie seksualności – **4 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- zadanie domowe

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – przemoc seksualna
- formularz kontrolny
- historia Anny i Roberta
- kwestionariusz kontrolowania do historii
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia

23. Negocjacje i sprawiedliwość – **2 godziny.**

Metody:

- mini wykład
- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- zadanie domowe – sprawdzenie i omówienie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna – groźby i wymuszanie
- co może być negocjowane
- umiejętność negocjowania
- zasady sprawiedliwej kłótni czyli jak pozostać przyjaciółmi, gdy się nie zgadzacie
- zasady zdrowego rozwiązywania sporów

24. Negocjacje i sprawiedliwość cd.– **2 godziny.**

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku
- zadanie domowe

Narzędzia:

- co może być negocjowane
- umiejętność negocjowania
- zasady sprawiedliwej kłótni czyli jak pozostać przyjaciółmi, gdy się nie zgadzacie
- zasady zdrowego rozwiązywania sporów
- historia Anny i Roberta pt „Żaden sąd nie da ci prawa do opieki nad naszymi dziećmi”
- kwestionariusz kontrolowania do historii
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia

25. Wsparcie i zaufanie – **4 godziny.**

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- mini wykład
- ćwiczenie
- analiza przypadku
- zadanie domowe – sprawdzenie i omówienie

Narzędzia:

- prezentacja multimedialna n/t izolacji
- historia Anny i Roberta pt „Zadaję tylko kilka prostych pytań”
- kwestionariusz kontrolowania do historii
- kwestionariusz kontrolowania dotyczący sytuacji z własnego życia

26. Podsumowanie zajęć grupowych - **2 godziny.**

Metody:

- burza mózgów
- rozmowa kierowana
- ćwiczenie
- analiza przypadku

Narzędzia:

- ewaluacja planu bezpieczeństwa
- ankieta posttest